

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) ศึกษาถึงทัศนคติเรื่องเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุ พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ รวมทั้งปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้เป็นผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกศูนย์ส่งเสริมสุขภาพและฟื้นฟูสภาพผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกศูนย์ส่งเสริมสุขภาพและฟื้นฟูสภาพผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง ไม่จำกัดการศึกษาและฐานะทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรเป้าหมายที่ดี ผู้วิจัยใช้ประชากรที่เข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องขณะทำการเก็บข้อมูลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดมาเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 100 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามถึงทัศนคติเรื่องเพศสัมพันธ์ พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ รวมทั้งปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล

แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลมีทั้งหมด 13 ข้อเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา ระดับการศึกษา รายได้ โรคประจำตัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว บทบาทที่สำคัญในครอบครัว บุคคลที่รักและมีความสำคัญต่อกลุ่มตัวอย่าง บุคคลที่สามารถช่วยเหลือดูแลกลุ่มตัวอย่างได้มากที่สุด ความพึงพอใจในชีวิตและภาวะสุขภาพในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านทัศนคติเรื่องเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ

แบบสอบถามด้านทัศนคติเรื่องเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุประกอบด้วยข้อคำถามทั้งทางบวกและทางลบ รวมทั้งหมด 17 ข้อคำถาม เป็นข้อคำถามเชิงบวก 8 ข้อคำถาม ข้อคำถามเชิงลบ 9 ข้อคำถาม ซึ่งมีคำตอบให้แสดงความคิดเห็นแบ่งเป็น 5 ระดับดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยกับข้อคำถามนั้นทั้งหมด
เห็นด้วย	หมายถึง ผู้ตอบเห็นด้วยกับข้อคำถามนั้นเป็นส่วนใหญ่
ไม่แน่ใจ	หมายถึง ผู้ตอบไม่แน่ใจกับข้อคำถามนั้น
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วยกับข้อคำถามนั้นเป็นส่วนใหญ่
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง ผู้ตอบไม่เห็นด้วยกับข้อคำถามนั้นทั้งหมด

เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งตามลักษณะของข้อคำถามของทัศนคติทางบวกและทางลบ

คำตอบ	ข้อความทางบวก	ข้อความทางลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

เกณฑ์การแปลผล

การแปลผลคะแนนทัศนคติเรื่องเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ ใช้วิธีนำคะแนนสูงสุดลบด้วยคะแนนต่ำสุด หาค่าด้วยจำนวนชั้น (เพชฌน้อย และ คณะ, 2539) และแบ่งคะแนนเป็น 3 ช่วง กำหนดระดับทัศนคติทางเพศสัมพันธ์เป็น 3 ด้านได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 3.67 – 5.00 = ทัศนคติทางบวก

คะแนนเฉลี่ย 2.34 – 3.66 = ทัศนคติเป็นกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 2.33 = ทัศนคติทางลบ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ

แบบสอบถามพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุมีอยู่ 8 ข้อคำถาม โดยข้อคำถามที่ 1, 4 และ 6 เป็นข้อคำถามที่ให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบตามข้อย่อย สำหรับข้อคำถามที่ 2 และ 7 เป็นข้อคำถามที่ให้กลุ่มตัวอย่างเติมจำนวนครั้งของพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ ส่วนข้อคำถามที่ 8 เป็นข้อคำถามปลายเปิดที่ให้กลุ่มตัวอย่างตอบได้ตามความเป็นจริง ข้อคำถามที่ 3 และ 5 มีลักษณะคำตอบเป็นมาตรวัดสายตา (Visual Analogue Scale) มีลักษณะเป็นเส้นตรงในแนวนอน (Waltz, Stickland, & Lenz, 1991) มาตรวัดนี้เป็นเส้นตรงแบบยาว 10 เซนติเมตรปลายด้านหนึ่ง (ซ้ายมือสุด) หมายถึง

กลุ่มตัวอย่างไม่มีพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ในข้อคำถามนั้น ส่วนปลายอีกด้านหนึ่ง (ขวามือสุด) หมายถึงกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ตามข้อคำถามนั้นมากที่สุด

เกณฑ์การแปลผล

การแปลผลคะแนนพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ ใช้วิธีนำคะแนนสูงสุดลบด้วยคะแนนต่ำสุด หาค่าด้วยจำนวนชั้น (เพชรร้อย และ คณะ, 2539) และแบ่งคะแนนเป็น 3 ช่วง กำหนดระดับพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์เป็น 3 ระดับได้ดังนี้

คะแนน 6.67 - 9.99 = พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ในระดับมาก

คะแนน 3.34 - 6.66 = พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

คะแนน 0.01 - 3.33 = พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ในระดับต่ำ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ

แบบสอบถามปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ มี 6 ข้อคำถาม ข้อคำถามที่ 1 และ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลของภาวะสุขภาพต่อการมีเพศสัมพันธ์และความพอใจในการมีเพศสัมพันธ์ โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบ 2 ข้อย่อย ส่วนข้อคำถามที่ 3 และ 8 เป็นข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาที่ทำให้ผู้สูงอายุขาดความพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์และปัญหาอื่นๆที่ไม่อยู่ในแบบสอบถามซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดให้กลุ่มตัวอย่างตอบได้ตามความเป็นจริง ส่วนข้อคำถามที่ 4 และ 6 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาการแข็งตัวของอวัยวะเพศ/การระคายเคืองและเจ็บช่องคลอด และปัญหาเกี่ยวกับการถึงจุดสุดยอด ส่วนข้อคำถามที่ 5 และ 7 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความถี่ของปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกับข้อคำถามที่ 4 และ 6 เป็นข้อคำถามที่ให้ตอบเป็นระดับสเกล ตั้งแต่ 0 - 10 ลักษณะคำตอบเป็นมาตรวัดสายตา ซึ่งเป็นเส้นตรงในแนวนอน มาตรวัดนี้เป็นเส้นตรงแบบยาว 10 เซนติเมตรปลายด้านหนึ่ง (ซ้ายมือสุด) หมายถึงกลุ่มตัวอย่างไม่มีปัญหาทางเพศสัมพันธ์ในข้อคำถามนั้น ส่วนปลายอีกด้านหนึ่ง (ขวามือสุด) หมายถึงกลุ่มตัวอย่างมีปัญหาทางเพศสัมพันธ์ตามข้อคำถามนั้นมากที่สุด

เกณฑ์การแปลผล

การแปลผลคะแนนปัญหาเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ ใช้วิธีนำคะแนนสูงสุดลบด้วยคะแนนต่ำสุด หาค่าด้วยจำนวนชั้นระดับ (เพชรร้อยและคณะ, 2539) และแบ่งคะแนนเป็น 3 ช่วง กำหนดระดับพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์เป็น 3 ระดับได้ดังนี้

คะแนน 6.67 - 9.99 = ปัญหาทางเพศสัมพันธ์ในระดับมาก

คะแนน 3.34 - 6.66 = ปัญหาทางเพศสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

คะแนน 0.01 - 3.33 = ปัญหาทางเพศสัมพันธ์ในระดับต่ำ

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุเป็นคำถามปลายเปิดที่ให้กลุ่มตัวอย่างตอบได้ตามความเป็นจริง โดยผู้วิจัยนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามรูปแบบการปรับตัว 4

ด้านได้แก่ 1) การปรับตัวด้วยการแสดงออกทางกาย 2) การปรับตัวโดยใช้ความรู้ 3) การปรับตัวโดยใช้กลไกทางจิต และ 4) การปรับตัวด้วยการกระทำ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

สำหรับการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาของเครื่องมือ (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาและภาษาที่ใช้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ประกอบด้วยอาจารย์แพทย์ซึ่งเป็นอดีตนายกสมาคมผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยจำนวน 1 ท่าน อาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ภาควิชาจิตเวชที่มีความรู้ความชำนาญในเรื่องเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุจำนวน 1 ท่าน และอดีตหัวหน้าศูนย์ส่งเสริมสุขภาพและฟื้นฟูสภาพผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ซึ่งมีประสบการณ์ในการให้คำปรึกษาเรื่องต่างๆเกี่ยวกับผู้สูงอายุจำนวน 1 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ ต่อจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือ

การหาความเที่ยงของแบบสอบถาม (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ราย จากนั้นนำแบบวัดมาหาความเที่ยง สำหรับแบบสอบถามส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามด้านทัศนคติเรื่องเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ ผู้วิจัยใช้วิธีครอนบาค แอลฟา (Cronbach's alpha) ได้ค่าความเที่ยงของเครื่องมือ 0.72 ส่วนแบบสอบถามส่วนที่ 3 เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ และแบบสอบถามส่วนที่ 4 เกี่ยวกับปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุ ผู้วิจัยนำมาทดสอบความเที่ยงโดยวิธีการทดสอบซ้ำ (test - retest method) หาค่าความสัมพันธ์โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ได้ค่าความเที่ยง 0.71

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้
ขั้นเตรียมการ

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการดำเนินการวิจัยจาก คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ เพื่อขอความร่วมมือและขออนุญาตเก็บข้อมูลที่ศูนย์ส่งเสริมและฟื้นฟูสภาพผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพกับกลุ่มตัวอย่าง โดยการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มผู้สูงอายุ ณ ศูนย์ส่งเสริมและฟื้นฟูสภาพผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในทุกครั้งที่มีโอกาส

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เมื่อได้รับอนุญาตให้ทำการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ต้องปกปิดเป็นความลับจำเป็นต้องอาศัยสัมพันธภาพและความไว้วางใจจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้สถานที่ในการเก็บข้อมูลที่เป็นสัดส่วน ไม่มีสิ่งรบกวนและมีความเป็นส่วนตัว ซึ่งอยู่ใกล้ๆกับศูนย์ส่งเสริมและฟื้นฟูสภาพผู้สูงอายุ ในช่วงที่ผู้สูงอายุว่างจากการทำกิจกรรมกลุ่ม ทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกสะดวกสบายในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างเป็นคนเลือกสถานที่ในการตอบแบบสอบถามเองตามความเหมาะสมและตามความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง
2. เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยอธิบายวิธีตอบแบบสอบถามให้ทราบและเมื่อกลุ่มตัวอย่างเข้าใจดีแล้วก็ให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง หากกลุ่มตัวอย่างสงสัยหรือมีปัญหาสามารถซักถามรายละเอียดเพิ่มเติมจากผู้วิจัยได้และสำหรับผู้ที่ไม่สามารถอ่านหรือเขียนหนังสือได้ ผู้วิจัยเป็นคนอ่านแบบสอบถามให้ฟังทีละข้อและบันทึกคำตอบของกลุ่มตัวอย่างลงในแบบสอบถาม
3. เมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเสร็จแล้วผู้วิจัยนำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามของข้อมูลแต่ละชุดก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจรรยาบรรณของนักวิจัยและการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยเริ่มตั้งแต่การแนะนำตัวผู้วิจัย บอกวัตถุประสงค์ในการศึกษา บอกความสำคัญของการวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งในบางข้อคำถามอาจกระทบต่อความรู้สึกและความเป็นส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยจึงเตรียมแนวทางการช่วยเหลือดังนี้

1. ผู้วิจัยแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงการสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องเพศสัมพันธ์ พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ ถ้าหากกลุ่มตัวอย่างไม่พร้อมที่จะให้ข้อมูลก็สามารถปฏิเสธหรือออกจากวิจัยได้ตลอดเวลาและการเข้าร่วมวิจัยหรือไม่เข้าร่วมวิจัยไม่มีผลกระทบหรือก่อให้เกิดความเสียหายใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่างและบุคคลที่เกี่ยวข้อง
2. อธิบายให้ทราบว่าข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามถูกเก็บไว้เป็นความลับและจะมีการทำลายเมื่อการศึกษาสิ้นสุดลง
3. แจ้งให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงระยะเวลาในการตอบแบบสอบถามแต่ละครั้งประมาณ 15 - 20 นาที อาจเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของกลุ่มตัวอย่าง
4. หากกลุ่มตัวอย่างเกิดความอึดอัดไม่สบายใจ ผู้วิจัยได้เตรียมการช่วยเหลือไว้ดังนี้

4.1 หยุดการสอบถามและเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างระบายนหรือแสดงออกถึงความรู้สึกได้อย่างเต็มที่ โดยรับฟังด้วยความตั้งใจและแสดงความเห็นใจ

4.2 พุดแสดงความเข้าใจและเห็นใจในความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างซึ่งช่วยให้สัมพันธภาพระหว่างกลุ่มตัวอย่างและผู้วิจัยดีขึ้น

4.3 พิจารณาส่งต่อถ้าหากกลุ่มตัวอย่างต้องการแหล่งประโยชน์อื่นที่ผู้วิจัยไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการประมวลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลด้านทัศนคติเรื่องเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุโดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุโดยการแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ คำนวณหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. วิเคราะห์ข้อมูลด้านปัญหาและการปรับตัวเรื่องเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุโดยใช้ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. วิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ของผู้สูงอายุซึ่งเป็นข้อมูลจากข้อคำถามปลายเปิดมาจัดหมวดหมู่โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การปรับตัวด้วยการแสดงออกทางกาย การปรับตัวโดยใช้ความรู้ การปรับตัวโดยใช้กลไกทางจิตและการปรับตัวด้วยการกระทำ ซึ่งการปรับตัวในแต่ละด้านใช้การแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

6. ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติ พฤติกรรม ปัญหาเรื่องเพศสัมพันธ์ในผู้สูงอายุเพศชายและหญิงใช้สถิติทดสอบทีอิสระ